

LEDER

DB 100 år og på ny kurs!

Af Finn Vester, formand, Danmarks Biblioteksforening

Det har næppe undgået læserens opmærksomhed, at Danmarks Biblioteksforening fylder 100 år den 25. november. Det glæder os, at så mange har meldt sig både til reception og til festaften. Vi ser frem til en stor og festlig dag, som også er tænkt som en markering af folkebibliotekernes 100 årige indsats for oplysning og kulturel aktivitet.

Jeg vil gerne her benytte lejligheden til at takke de mange, der har bakket op om foreningens jubilæum – både ved at deltage og ved at sponser. En særlig tak til Københavns Kommune for at invitere os til reception på Rådhuset og til Det kongelige Bibliotek for at stille Diamanten til rådighed for vores festaften.

Op til fejringen af foreningen er det lykkedes at få at få en række vigtige beslutninger om foreningens fremtidige organisation på plads. Det har været et stort arbejde – både i foreningens Forretningsudvalg, Amtsbiblioteksforeningskreds og sidst men ikke mindst i Repræsentantskabet, og jeg er virkelig glad for, at vi nu i stor

enighed kan et lægge et strukturændringsforslag frem for foreningens Generalforsamling til sommer.

DB's styrende organer er nemlig blevet enige om, at foreningen fremover – med virkning fra 2007 – skal nedlægge de nuværende amtsbiblioteksforeninger og i stedet oprette fem regionsforeninger.

Dermed følger vi landets regionsstruktur, og vi er overbeviste om, at det vil være med til at sikre, at foreningen også fremover har lokal forankring og slagkraft. En af udfordringerne for de kommende regionsforeninger bliver at sikre, at alle dele af de nye regioner bliver repræsenteret. Vi vil fra sekretariatet opstille et "standardforslag" til vedtægter for de nye regionale foreninger, og i den sammenhæng vil vi også give gode ideer til sikring af den lokale indflydelse og kontinuitet.

Hvad angår kontinuitet er vi i øvrigt godt hjulpet af den vedtægtsændring, der blev gennemført i foråret, og som fastlægger, at det er de nu-

værende amtsbiblioteksforeninger, der vælger repræsentanter til foreningens Repræsentantskab for 2006-2010. Dermed er den lokale repræsentation sikret helt frem til 2010, hvor de regionale foreninger for første gang skal stille repræsentation til foreningens ledelse.

Endnu en vigtig beslutning blev truffet på repræsentantskabsmødet: en ny kontingentskala for foreningen, som tager højde for de nye kommunestørrelser.

Den nye kontingentskala betyder kontingentsættelse for de allerfleste kommuner fra 2007. Det har været meget vigtigt for os at skabe forudsætningerne for denne kontingentsættelse, for alt andet lige vil den gøre det lettere for de nye sammenlagte kommuner at opretholde medlemskabet af DB.

Så vi kan fejre 100 års jubilæet i forvisning om, at en ny og fremadrettet kurs er udstukket for vores gamle forening.

Tak til sponsorer og biblioteker!

DB vil gerne rette en varm tak til alle sponsorer og andre for den fine opbakning både om selve 100 års-dagen og om DB's landsdækkende Kampagne 2006 for det moderne folkebibliotek, herunder bogen *Myter & Facts*, som alle nyvalgte politikere får sendt i januar kvartal.

- Dagens aktiviteter støttes af Københavns Kommune, Det kgl. Bibliotek, Frederiksberg og Københavns Kommunes Biblioteker, Axiell bibliotek AS og Fujitsu - og af landets amtsbiblioteksforeninger
- Jubilæumsbogen *Det stærke folkebibliotek. 100 år med Danmarks Biblioteksforening* er en gave fra Danmarks Biblioteksskole til DB, og der er modtaget støtte til udgivelsen af bogen fra Edv. Pedersens Biblioteksfond
- Kampagnens hovedsponsor er Dansk BiblioteksCenter, den støttes desuden af kulturminister Brian Mikkelsen, Danmarks Biblioteksforening og af BCI/Eurobib - ligesom den støttes af en gruppe kendte danskere, der deltager i kampagnen.

100 års klip

Klip fra historien set fra foreningens tidsskrifter

Af Hellen Niegaard, redaktør

Året efter foreningens stiftelse besluttede man at udgive et eget blad. Først *Bogsamlingsbladet* så *Bogens Verden*, senere *Kort Sagt* og fra 1997 *Danmarks Biblioteker*. Et tidsskrift, der til alle tider skildrer aktuelle spørgsmål, debat og væsentlige bibliotekspolitiske forhold.

I 100 år har foreningens blade afspejlet tidernes biblioteksudvikling og kulturpolitik.

I ni klip har jeg, efter fuldkommen personligt valg, trukket centrale citater, personer og udviklingstræk frem fra de mange bladår-gange. Skønt Danmarks Biblioteksforening i langt hovedparten af de 100 år både omfattede folke- og forskningsbiblioteker, og fortsat har nogle af de sidstnævnte som medlemmer, så er fokus i de 100 års klip lagt på folkebiblioteket. Det har hele tiden har været foreningens fokus, som det lokale samfunds adgang og port til læsning, viden og kulturoplevelser.

Det har været en utrolig stor fornøjelse at se tilbage på historien – og på hvordan mange

stolte bibliotekspolitikere og fagfolk har stridt og kæmpet for bibliotekerne og deres brugere, med skiftende regeringer og med omverdenen bredt for til alle tider at sikre alle borgere retten til at blive klogere.

I første omgang handlede det om retten til at kunne læse, låne og lære noget om livet. Gennem oplevelser bliver man klogere og musik, film, kunst og teater for de små – blev siden, efterhånden som velfærdssamfundet udviklede sig, sat på dagsordenen og opgaverne udvidet.

Dagens bibliotek omfatter både det fysiske bibliotekrum, dets samlinger og de digitale ressourcer.

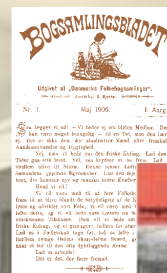
Med www.bibliotek.dk, lanceret i 2001, er vi alle blevet medlemmer af bibliotekernes store fællesskab. Her i Danmarks totalbibliotek – kan man søge, finde og reservere de biblioteksmaterialer, man har brug for døgnet rundt – til levering på eget bibliotek. Har man brug for digitale materialer og skal man være sikker på at finde frem til seriøse informationer, så bistår bibliotekerne også. Med netbibliotekerne og med vejledning i søgning ef-

ter informationer af kvalitet på Internettet. Lyder det som den forkromede, paradisiske idyl – så er det helt forkert.

Det er en kendsgerning, at udviklingen ofte har været endog meget svær at få løbet i gang. Og at det ofte er en stormfuld affære at skabe politisk opbakning omkring nye udviklingskrav og nye medier.

Dét kan man løbende læse om i *Danmarks Biblioteker* – men man kan som sagt også læse om de kolossale landvindinger, der er gjort gennem de 100 år – og som fortsat gøres. Ikke mindst andet takket være Danmarks Biblioteksforening. Tillykke til alle, der er med i den kamp!

Vil du læse artikler fra tidligere numre af bladet findes på www.danmarksbiblioteker.dk tilbage til 2000.

Folkebiblioteket i Assens i 1925

1905 - 1920

Fra persongalleriet

Faderskikkelsen

Andreas Sophus Schack Steenberg (1854 - 1929), Danmarks biblioteksagitator par excellence og den første store banebryder for en dansk anglo-amerikansk biblioteksmodel frem for de hjemlige almuesamlinger.

Fra 1882 og frem til 1909 var Steenberg først adjunkt og derefter overlærer ved latinskolen i Horsens. Fra 1894 - 1903 medlem af Horsens Byråd som medlem af partiet Venstre.

Efter at have været faktisk leder af den statslige Komité til Understøttelse af Folkebogsamlinger, oprettet 1899, udnævntes han i 1909 til formand for denne komité's afløser: Statens Bogsamlingskomité, og til leder af dens kontor. En udnævnelse der ifølge Bogsamlingsbladet betød et stort skridt fremad: "Den er en lysning i den mørke krog bogsamlingsbevægelsen er puttet hen". Samtidig udnævntes han til professor.

I 1920, hvor hans og Danmarks Folkebogsamlingers vigtigste mærkesag, en bibliotekslov, blev vedtaget af rigsdagen, tog han sin afsked fra bogsamlingskomitéen.

25. november 1905 samles 48 bogsamlingsmænd i Fredericia og stifter Foreningen Danmarks Folkebogsamlinger. Til formand vælges lærer Jens Bjerre, Lemvig. Noget af det første den nye forening opnår er en overenskomst med Den danske Boghandlerforening, hvorefter foreningens medlemmer får 25% rabat ved bogkøb.

Første nummer af *Bogsamlingsbladet* udkommer 1. maj 1906. Frem til 1910 med formanden som hovedredaktør.

Efteråret 1906 nedsætter foreningen et agitationsudvalg. Af de 21 medlemmer af foreningens

repræsentantskab i 1912 er de 17 lærere. Og én kvinde.

3. november 1916 oprettes Dansk Biblioteksforening. Den organiserer hovedsageligt medarbejdere ved de offentlige biblioteker, men vil også være et bindeled mellem alle, der interesserer sig for bibliotekssagens fremgang.

Ved urafstemninger i Foreningen Danmarks Folkebogsamlinger og Dansk Biblioteksforening vedtages det med overvældende majoritet at fusionere de to foreninger. På en generalforsamling i Fyns Forsamlingshus i Fredericia 27. september samme år stiftes Danmarks Biblioteksforening. I 1920 smeltes *Bog-*

samlingsbladet og Dansk Biblioteksforenings blad, *Bogens Verden* (udk. siden 1918) sammen til *Bogens Verden*. Lærer Jens Høirup, formand for folkebogsamlingsforeningen siden 1918, bliver formand for DB frem til 1932.

I 1920 får Danmark sin første bibliotekslov. Loven og den uddybende bekendtgørelse omfatter bl.a. statstilskud til biblioteker der opfylder formålsparagraffen. Nemlig at udbrede kundskaber og almindelig oplysning med heraf afledte krav til den lokale bogbestand. Den rummer også bestemmelser om centralbiblioteker, oprettelse af et Bibliotekstilsyn og af et Biblioteksråd.

Stationsbyens folkebibliotek

Et af de største tilløbsstykker i Landsudstillingen i Århus, maj - september 1909, var et "Mønster-Folkebibliotek med en læsesal og en udlånsafdeling med åbne hylder samt en læsestue for landsudstillingens deltagere og gæster.

Biblioteket, som var indrettet af Statsbiblioteket og Statens Komité for Bogsamlinger med tilslutning af Foreningen Danmarks Folkebogsamlinger, nåede i udstillingsperioden op på 70.000 besøg.

FRA DB'S TALERSTOL

"Det frie, offentlige Bibliotek er den angelsachsiske Verdens ypperste Indsats i Kulturudviklingen i vore Dage. Det er ikke Englands og Amerikas mange Penge, der har gjort Udslaget, og vore fattige Midler, der kan undskylde os for, at vi lægger hænderne i Skødet og sætter Idealerne i Gaa-seøjne. Vi har Raad til at bruge 60 millioner Kroner ud af Lommen om Aaret, ogsaa i dårlige Tider, til berusende Drikke; kan vi så være bekendt at tale om vor Afmagt overfor en Oplysningsgave som Bibliotekssagen?"

H.O. Lange, overbibliotekar ved Det kongelige Bibliotek, i foredrag gengivet i *Bogsamlingsbladet* 1910.

1921-1930

1921 flytter DB's forretningsafdeling for biblioteksmateriale og tekniske hjælpemidler m.m. fra foreningens kontor i Nyborg til Bibliotekstilsynets lokaler i Stuediistræde i København.

En lovrevision i 1923 fastslår, at det statslige tilskud til et bibliotek ikke må overstige det lokale, og der åbnes mulighed for, at der i et amt kan være flere centralbiblioteker.

1. januar 1925 får DB en ny tredelt struktur. Den består af Gruppe A (større biblioteker), Gruppe B (mindre biblioteker: sognebiblioteker og børnebiblioteker) og Gruppe C (Biblioteksfunktionærerne).

Fra 1925 bliver beretningen fra Bibliotekstilsynet fast punkt på DB's årsmøder.

Radioens sejrsgang i det danske samfund fører i midten af 20'erne til flere entusiastiske opfordringer i *Bogens Verden* til bibliotekerne om, at betragte det nye medie som en forbundsfælle i stedet for en rival og anskaffe et radioapparat med højtaler. Som det hedder i et indlæg af Arne V. Frandsen: "Der kan ikke være Tvivl om, at Radioen har sin Berettigelse paa Bibliotekets Læsesal; der har den foruden sin oplysende Mission ogsaa en moralsk".

Første nordiske biblioteksmøde afholdes sommeren 1926 på Hinds-gavl med DB og de øvrige nordiske biblioteksforeninger som indbydere.

På et møde i Edinburgh i 1927, hvor også dansk biblioteksvæsen er repræsenteret, grundlægges International Bibliographical Committee, i dag IFLA.

FRA DB'S TALERSTOL

"Nu stiller Samfundet Bøgerne til Raadighed for enhver; inden mange Aar er der i hvert amt rejst et stort hus med mange Bøger, og rundt om i Landet skyder Bogsamlinger og Læsestuer frem. Bibliotekarerne har rig Lejlighed til at være med til at skabe den nye Horisont".

"Ligesom jeg har set den politiske Frihed og Andelstanken ført frem til Sejr, det vi kæmpede for i min Ungdom, saaledes er jeg ogsaa sikker paa, at Jordspørgsmaalet og Bibliotekssagen, den nye horisont, er ved at bryde sig vej til fuld Blomstring; naar jeg ser det gro og spire omkring mig, tror jeg, at Sommeren er nær".

Forfatteren Johan Skjoldborg i en tale på DB's årsmøde i Silkeborg 1923

Fra persongalleriet

Overbevist decentralist

I et omkring kvart århundrede var Rasmus P. Nielsen (1871 - 1936) en af de markante biblioteks fortalere.

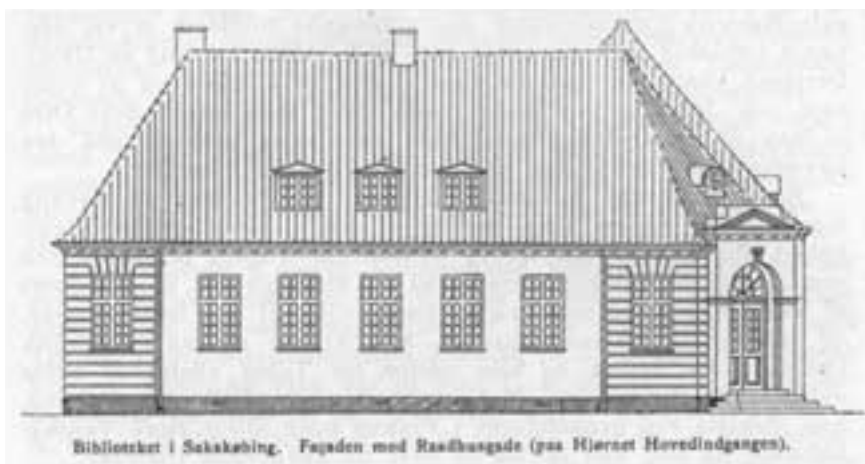
Han var fra 1899 - 1916 redaktør af det bergske *Holbæk Amts Dagblad*, derefter af *Holbæk Amtstidende*. I 26 år formand for Holbæk Amts Folkebogsamling. Medstifter af Danmarks Folkebogsamlinger i 1905 og

indehaver af talrige tillidsposter i denne forening og Danmarks Biblioteksforening.

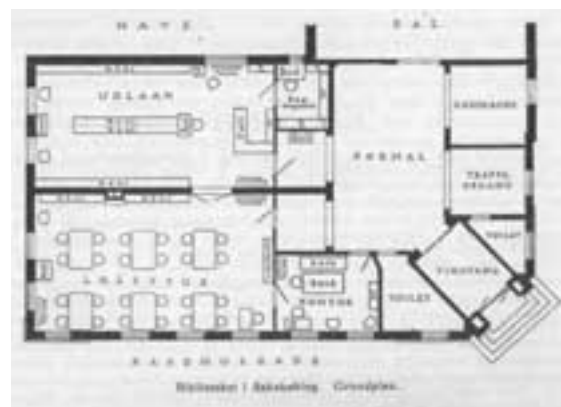
Han stod som talsmand for landsbysamlingernes selvstyre og selvstændighed i klar modsætning til de, der ønskede en centralledet professionalisering af bibliotekerne. Han var fortaler for, at biblioteksarbejdet "overlades til dem, der føler kal-

det, og ikke til dem, der føler trang til et embede".

På DB's årsmøde i 1928 i Hjørring fratrådte han posten som sekretær i DB på grund af den vedtagne udviklingslinje med flere centrale løsninger, en øget professionalisering af biblioteksarbejdet og kvalitetskrav til de enkelte biblioteker.

Biblioteket i Sakskøbing. Facaden mod Rådhusgade (paa Hjørnet Hovedindgangen).

Sakskøbing bibliotek

Efter vedtagelsen af en bibliotekslov skete der op gennem 20'erne et veritabelt boom i biblioteksbyggeriet. Ofte var der tale om genbrug af gamle bygninger, men adskillige helt nye bygninger bygget til formålet rejstes også. Det sidste var tilfældet i Sakskøbing, hvor et nyt bibliotek med facaden ud mod Rådhusgade indviedes i november 1923. Udover biblioteket rummede bygningen også et ungdomshjem, men adskilt fra biblioteket. Kun forhallen var fælles.

1931-1940

Fra persongalleriet

Rejsende i bøger og biblioteker

Da den første danske biblioteksskole åbnede i 1918 havde den blandt sine elever Jørgen Banke (1877 - 1953), oprindelig læreruddannet. Han havde dog allerede som dynamisk og idérig leder af læsesalen på folkebiblioteket i Esbjerg fra 1913, som medlem af Statens Bogsamlingskomité fra 1917 og som næstformand i Dansk Biblioteksforening fra 1916 frem til denne forenings fusion med Danmarks Folkebogsamlinger til DB erhvervet en solid biblioteksfaglig ballast. Efter bibliotekareksamen blev han i 1919 ansat som centralbibliotekar i Esbjerg.

I 1920 udnævntes Banke til bibliotekskonsulent og næstkommanderende i det nyoprettede Statens Bibliotekstilsyn. Han ydede i denne stilling de næste 25 år en pionerindsats, som afsatte varige spor i snart sagt hver eneste afkrog af landet.

Jørgen Banke var en fremragende og humoraladet skribent og foredragsholder, en ildfuld agitator og en så snedig forhandler, at selv det mest modvillige sogneråd ofte forvandlede til glade bibliotekstilhængere, når de havde haft besøg af denne "Rejsende i Bøgers Brug".

Ved en revision af biblioteksloven i 1931 åbnes for statstilskud til børnebiblioteker i folkeskolen og loven påbyder nu, at folkebibliotekerne på steder, hvor der ikke findes børnebiblioteker, skal varetage børnenes interesser.

1932 afløser overlærer H.P. Hansen overlærer Høirup som formand for DB.

1933 bringer *Bogens Verden* en stor artikel skrevet af bladets redaktør Robert L. Hansen om de mange autodafeer og udrensninger af "utyske" digterværker i offentlige biblioteker og boglader efter nazisternes overtagelse af regeringsmagten. Af

forfattere som lægges for had og forbydes nævnes Lion Feuchtwanger, Heinrich Mann, Kurt Tucholsky, Arnold Zveig, Erich Kästner og Erich Maria Remarque. Dertil kommer en lang række udenlandske forfattere. BV's redaktør afholder sig i øvrigt fra selv at kommentere disse begivenheder, og heller ikke i de følgende årgange er der fra bladets eller DB's side kritiske bemærkninger om naziregimets bibliotekspolitik.

1934 får DB en ny gruppe, nemlig Gruppe D omfattende personalet ved de videnskabelige biblioteker og fagbiblioteker.

I midten af 30'erne var omkring

halvdelen af landets 1700 sogne stadigvæk biblioteksløse. For at rette op på dette forhold gik DB ud med et tilbud om startbiblioteker, gerne med centralbibliotekerne som et formidrende mellemlid. De bestod normalt af 400 bind til en pris af 2.200 kr. betalt over fem år. Alene fra 1938 til 50 solgte DB til landsognene 331 startbiblioteker for voksne og i nogenlunde samme periode 205 børnestartbiblioteker.

På finansloven 1937/38 indføres en rådighedssum på 2 1/2% af statstilskuddet til folkebibliotekerne til anvendelse på mere langsigtede fællesforetagende og opgaver.

FRA DB'S TALERSTOL

"Der kan Aar for Aar konstateres store Fremskridt, og skulde nogen synes, at Udviklingen gaar for langsomt, vil jeg foreslaa Danmarks Biblioteksforening, at den i sit Program klart og skarpt fastslaar, hvilken Biblioteksudvikling den vil støtte, og lad Foreningen med al sin Kraft gaa ind for dette Program, da er der ingen Tvivl om, at Aarsmøderne vil blive mindre fredelige, men heller ingen Tvivl om, at Foreningen vil bidrage til Bibliotekssagens absolutte Fremskridt i dette Land".

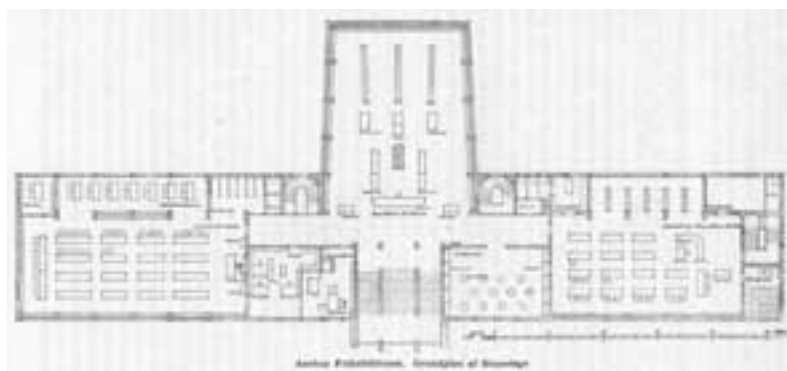
Biblioteksdirektør Thomas Døssing i sin beretning på DB's årsmøde i Maribo 1931

Århus - Mølleparkens bibliotek

I 1934 kunne landets største provinskommune, Århus, indvie et nyt monumentalt hovedbibliotek, centralt beliggende i det nyetablerede anlæg, Mølleparken, og tegnet af arkitekterne Alfred Mogensen og Salling Mortensen.

Udover udlånsal og læsesal for voksne, avislæsesal, børneafdeling og kældermagasin rummede det nye bibliotek et auditorium, studiekreds værelser og en foredragssal.

1941-1950

1941 noterer folkebibliotekerne en udlånsstigning på næsten 30% i forhold til året før - fra ca. 12. mio. udlånte bind til godt 15 mio. Året efter vokser udlånet yderligere med 13,5%.

På sit årsmøde i Kolding august 1942 vedtager DB flg. resolution: "Idet vi udtaler vor fulde Forstaaelse af de af danske Forfattere fremsatte Krav om en Forfatterfond, udtaler vi, at saavel en Laanerafgift som Beløb fremkommet paa anden maade fra Bibliotekerne til Opnaaelse af dette Formaal er uberettiget og til Skade for Bibliotekerne".

8. december 1942 udsender Bibliotekstilsynet et cirkulære til folkebibliotekerne om forbud mod udlån af en række "tyskfjendtlige", kommunistiske og jødiske bøger.

9. december 1942 arresteres biblioteksdirektør Thomas Døssing, Bibliotekstilsynet, af dansk politi efter tysk pres, anklaget for delagtighed i illegal virksomhed. Det afføder i januar 1943 en protest fra DB i forbindelse med et foretræde for undervisningsministeren.

Efter biblioteksdirektørens løsladelse og internering i sit hjem i april 1943 opsøger DB's formand og tre andre medlemmer af hovedbestyrelsen i maj 1943 justitsministeren og oplæser en kraftig protestresolution mod behandlingen af Døssing. Resolutionen får i de næste par uger skriftlig tilslutning fra 433 bibliotekarer over hele landet.

9. oktober 1943 sender DB's hovedbestyrelse en skarp protest til Rigsbefuldmægtiget, Dr. Werner Best mod "de i den sidste Tid foretagne Arrestationer af jødiske Medborgere". Jøderne har i over 100 år tilhørt det danske samfund og nogle har været blandt de førende i vor nationale og kulturelle udvikling, og jødeforfølgelserne er uforenelige med dansk retsbevidsthed, hedder det. Såvel denne protest som protesterne mod arrestationen af Døssing omtales dog først i *Bogens Verden* efter besættelsestidens ophør.

1945 afløser amtmand Rudolf Lassen, Svendborg, overlærer H.P. Hansen i DB's formandsstol.

Umiddelbart efter besættelsen udsender Frit Danmarks bibliotekargruppe manifestet "Demokratiets Krav til Bibliotekerne".

1946, 28 år efter at forfatteren Thit Jensen først havde stillet et forslag om fem øre for hver udlånt bog til forfatterne - vedtager rigsdagen en forfatterafgift i størrelsesordenen 5% af statens grundtilskud til bibliotekerne, men udredt af statskassen. Og med det formål, at sikre danske forfattere et vederlag for det gennem bibliotekernes udlån stedfundne brug af deres bøger. Truslen mod bibliotekernes frie udlån i form af en lånerafgift er dermed afværget.

Efteråret 1949 har DB's film *Biblioteket har åbent* offentlig premiere.

1950 vedtages i rigsdagen en ny bibliotekslov, som indebærer en forhøjelse af statstilskuddet, og som fastslår, at det er en kommunal pligt at støtte eksisterende biblioteker. Ligesom det for amtskommunerne skal være en pligt at støtte centralbibliotekerne.

Et programindslag på DB's årsmøde på Nyborg Strand 1950 omhandler det svære spørgsmål: bolleåets placering i alfabetet. Man vedtager en resolution, som anbefalede å't et placeret først i alfabetet.

Fra persongalleriet

Kompromisløs humanist

"Ave, lad aldrig Ilden gaa ud af Din Pibe", skrev Carl Thomsen, dengang Århus, med et Johannes V. Jensen-citat i en hilsen til Thomas Døssing (1882-1947) til dennes 25-års jubilæum i 1937 som embedsmand i det centrale statslige organ på biblioteksområdet. Fra 1912 som Steenbergs nære medarbejder i Statens Bog-samlingskomité og fra 1920 som biblioteksdirektør i Statens Bibliotekstilsyn.

Seks år senere måtte Døssing dog i biblioteksmæssig henseende stikke piben ind. 9. december 1943 arresteredes den stærkt antinazistiske og på det punkt åbenmundede biblioteksdirektør og blev suspenderet fra sin stilling. Efter løsladelsen rejste han via Sverige-England-Gibraltar-Kairo-Teheran til Moskva for at repræsentere det danske Frihedsråd og det kæmpende Danmark. Efter befrielsen blev han ordinær Kgl. Gesandt i Moskva.

Ligeså omdiskuteret disse afsnit af Døssings karriere har været, ligeså respekteret har han været for den store indsats, han som biblioteksvæsenets ubestridte førstemand ydede på en lang række områder. Han formåede at begejstre og inspirere sine omgivelser til at slå endnu et slag for det samarbejdende bibliotekssystem og de fælles løsninger. Ofte i et tæt samspil med Danmarks Biblioteksforening, hvis næstformand han var i begyndelsen af 20'erne.

Tønder hovedbibliotek

I august 1950 indviede centralbiblioteket for Tønder Amts sine nye hovedbibliotekslokaler i den tidligere tyske kommuneskole i Richtsengade. Arkitekten Carl Jørgensen havde også andre steder i landet – Kalundborg, Slagelse og Herning – demonstreret sin evne til at forvandle umulige, ældre bygninger til funktionsduelige og attraktive bibliotekslokaler.

Få dage efter indvielsen besøgte statsminister Hans Hedtoft det nye bibliotek, hvortil statsministeriet havde ydet 75.000 kr.

FRA DB'S TALERSTOL

"Der er efter mit Skøn en dybtgaaende Forstaaelse hos danske Kommunal-mænd og hos den danske Presse af, at det, som vore Biblioteker byder paa, hører til det daglige Brød her i dette Land. Kun denne Forstaaelse af Sagens Kærne hos Kommunal-mænd og Pressens Folk formaar at skaffe Pengene paa Bordet til Bibliotekernes Trivsel og Vækst.«

DB's formand, overlærer H.P. Hansen på foreningens årsmøde i det Molteske Palæ i København 1941

1951-1960

Fra persongalleriet

Uforfærdet bibliotekar og feminist

Ida Bachmann (1900 - 1995) vakte første gang opsigt i bibliotekskredse, da hun i en rejserapport fra USA i *Bogens Verden* i midten af 20'erne kritiserede ligestillingen i dansk biblioteksvæsen i forhold til den lige "Ret for Mand og Kvinde", hun havde oplevet på de amerikanske biblioteker. "Vilkårene for de kvindelige bibliotekarer i Danmark er så ugunstige, at det hidtil kun er lykkedes én kvinde at få en af de store stillinger i landet", skrev hun. Også ved senere lejligheder påtalte hun det nedværdigende i, at stillinger besættes efter køn i stedet for efter kvalifikationer.

Ida Bachmann er med til at udvikle ny service bl.a. i 1936. Som ledende bibliotekar i Maribo indretter hun i samarbejde med Blindeinstituttet landets første offentlige blindelibliotek i Maribo. Hun skrev sammen med Hjort Eriksen drejebogen til DB's PR-film *Biblioteket er åbent* fra 1949, og i 1951 blev hun formand for DB's udvalg for bedre biblioteksbenyttelse.

Sideløbende havde hun en omfattende journalistisk virksomhed, og hele tiden holdt hun den feministiske fane højt. Hun blev kendt i den store offentlighed, da hun midt under Koreakrigen kom med nogle stærkt USA-kritiske udtalelser. Det huede ikke det politiske flertal i Kolding. Hun var så tæt på at blive fyret som overbibliotekar, at DB - uden at tage stilling til indholdet af hendes udsagn - gik ud med et forsvar for hendes ret til frit at ytre sig.

I 1950 nedsætter DB et udvalg for bedre biblioteksbenyttelse og i 1951 et udvalg om den fremtidige bibliotekaruddannelse for at imødekomme den voksende biblioteksbenyttelse.

I 1953 er der 1.235 sognebiblioteker i hele Danmark. De ledes af ca. 1.075 mænd og 160 kvinder. Langt de fleste, godt 1.000, er lærere.

I 1956 vedtager Folketinget en lov om Danmarks Biblioteksskole, som blåstempler skolens position som selvstændig, statslig læreanstalt for bibliotekarer ved folkebibliotekerne og bibliotekarer og biblioteksassistenter ved de videnskabelige og faglige biblioteker.

Efter i flere omgange at være udsat revideres biblioteksloven endelig i 1959. Udover en forhøjelse af statstilskuddet til folkebibliotekerne skal statstilskuddet til centralbibliotekerne fremover beregnes i forhold til indbyggertallet i betjeningsområdet i stedet for på grundlag af de stedlige tilskud fra by og amt.

I 1958 nedsætter DB udvalget "De store årgange og bibliotekerne" for at tage højde for betjeningen fremover.

Efter 16 år som biblioteksdirektør, de første tre år som konstitueret, tager Robert L. Hansen sin afsked. Han afløses af Erik Allerslev Jensen. Samtidig træder han efter hele 33

års indsats tilbage som hovedredaktør af DB's tidsskrift *Bogens Verden*. Mogens Iversen bliver ny redaktør.

DB tager i 1960 efter forslag fra Bibliotekarforeningen (DB's Gruppe C) initiativ til en landsomfattende rationaliseringsundersøgelse på folkebiblioteksområdet.

Med en treårig bevilling fra Folkebibliotekernes Rådighedssum i ryggen, opretter DB i 1960 en fælles propagandatjeneste for folkebibliotekerne, en såkaldt Kontakttjeneste.

FRA DB'S TALERSTOL

"Givet er det, at filmisk og radiofonisk gengivelse af bøger, musik, kunst m.m. frem i tiden vil få en stadig større betydning. Og for så vidt det drejer sig om optagelse af bøger og kunst på film, grammofonplader, stålband o. lign. Er talen jo om noget, der er beslægtet med bogen, og som egner sig til ligesom den at opbevares til sene tider og tjene mennesker, efterhånden som de har behov derfor. Det er derfor naturligt, at bibliotekerne må omfatte disse tekniske muligheder med den allerstørste interesse og ingenlunde betragte dem som en fjende af eller fare for bogen, men tværtimod som et interessant supplement til denne".

DB's formand, amtmand og kammerherre Rudolf Lassen, på foreningens årsmøde 1953

Bøgerne skal ud, hvor folk bor - nu også til søs!

Inspireret af Norge indsætter Svendborg amtsbibliotek i 1952 en bogbåd til betjening af øerne i det sydfynske øhav. Samtidig ligestiller Undervisningsministeriet bogbåden med bogbiler i forhold til de i biblioteksloven hjemlede statstilskud til driften. Tv. ses bogbilen i Aalborg, 1948 og th. bogbåden, der ivrigt studeres af øboerne!

1961-1970

1961 afløser Ralph Lysholt Hansen amtmand Rudolf Lassen som DB's formand. Samme år påbegynder DB's rationaliseringskomité på baggrund af folkebibliotekernes rivende udvikling sit arbejde, der bliver til *Betænkning om rationalisering i danske folkebiblioteker* (den grønne) i 1964.

I 1963 skifter Dansk Bibliografisk Kontor navn til Bibliotekscentralen. DB garanterer for en kassekredit over en femårig periode. Af den 13 mand store bestyrelse udpeges et flertal af medlemmerne af DB's hovedbestyrelse.

Folketinget vedtager med alle stemmer – på nær De Uafhængiges – i maj 1964 en ny bibliotekslov. Den gør det obligatorisk for kommunerne at have et folkebibliotek og den lovfæster den frie låneret samt fastslår, at der i kommuner med mere end 5.000 indbyggere skal ansættes en bibliotekar på heltid. Den åbner også

for formidling af "andet egnet materiale" end bøger.

Ved lovens ikrafttrædelse åbner Lyngby-Taarbæk Kommunes Biblioteker som det første folkebibliotek for udlån af plader. Biblioteket er ligeledes blandt de relativt få, der også åbner et egentligt Kunstbibliotek (1969).

1966 vedtager Folketinget en ny lov om statens biblioteksfaglige læreanstalt, Danmarks Biblioteksskole.

I 1968 foreslår DB's hovedbestyrelse, at de årlige åbne årsmøder afløses af repræsentantskabsmøder. For – sandsynligvis – at man efter den forestående kommunalreform, hvor antallet af politikere decimeres kraftigt, kan bevare en paritet mellem de forskellige grupperinger i DB. Efter forslag fra Gruppe C (Bibliotekarforeningen) skal forslaget sendes til urafstemning. Men senere samme år beslutter denne ved en urafstemning at afslutte sit kollekti-

ve medlemskab af DB. Udmeldelsen træder i kraft 31. marts 1969. Som følge af udmeldelsen vælger DB's hovedbestyrelse at aflyse urafstemningen om de årlige repræsentantskabsmøder og holder fast i åbne årsmøder med adgang for alle medlemmer.

Med DB som vært afholder den internationale biblioteksforening, IFLA, i 1969 sin årskonference i København.

Samme år publicerer Bibliotekstilsynets arbejdsfordelingsplanudvalg *Betænkning om Organisationsplanlægning i danske folkebiblioteker* (den gule). Målet er at give den enkelte medarbejder en klar oversigt over beføjelser, ansvar og arbejdsopgaver.

1970 udsender DB en ny biblioteksfilm: *Biblioteket – i dag og i morgen*, og opretter samme år et kursussekretariat.

Fra persongalleriet

Politisk tæft, pondus og energi

Med valget af Ralph Lysholt Hansen (1919-90) som formand for DB fra 1961 får foreningen både en formand med solide kommunalpolitiske erfaringer fra Nykøbing F. og en formand, der som medlem af Folketinget siden 1950 har tætte kontakter til skiftende kulturministre og det politiske liv på Christiansborg.

At han i perioder også var formand for Folketingets Finansudvalget og Kulturudvalg kom bestemt ikke bibliotekssagen til skade. Med politisk tæft, pondus og vedvarende energi forstod han til noget nær fuldkommenhed at kombinere medlemskabet af Folketinget og formandskabet for DB, så det over en bred front kom de to områder til gode, som han især åndede og levede for: folkeoplysning og folkebiblioteker.

At den nye bibliotekslov i 1964, ikke mindst efter kommunalreformen, lagde i grunden til det moderne udvidede bibliotekstilbud, som udlandet beundrede Danmark for, og at loven om Danmarks Biblioteksskole i 1966 betød et kvantespring for en professionalisering af bibliotekaruddannelsen skyldtes i høj grad Lysholts gennemslagskraft og stærke engagement i lovforberedelserne.

Fastholdelsen af et statsligt engagement i folkebiblioteksområdet sideløbende med kommunaliseringen af biblioteksopgaven, var også i høj grad Lysholts fortjeneste.

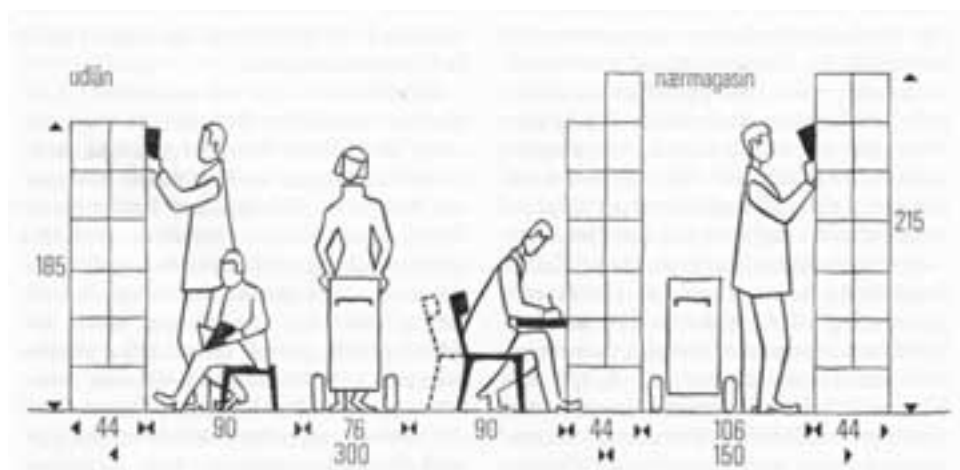
FRA DB'S TALERSTOL

“Skal vi virkeliggøre en tilbundsående demokratisk forvaltning af samfundet, er det nødvendigt, at bibliotekets fond af viden og erfaringer tilegnes af mange. Biblioteket er ikke alene et svar på det fritidsproblem, der er ved at stikke hovedet frem, men som især bliver fremtidens problem. Biblioteket er en brugsting i et samfund, der ønsker at gøre demokratiet til en daglig virkelighed.”

Kulturminister Julius Bomholt på DB's årsmøde på Nyborg Strand 1962.

Hold afstand!

Anbefalet reolafstand og passagebredder. God plads til både brugernes færden og til medarbejderne og deres arbejdsopgaver er et must i det moderne folkebibliotek. Biblioteksinspektør Sven Plovgaard står bag det epokegørende værk om “Folkebiblioteksbygningen. Normer og typeplaner” i 1968 – det får stor indflydelse på indretningen i de næste 20 års biblioteker – hvoraf mange stadig er i fuld funktion.

1971-1980

Fra persongalleriet

Fremsynet bibliotekskvinde på tinge

Da Ingerlise Koefoed (f. 1922) i 1983 som den første fik Bibliotekarforbundets Døssingpris, citerede hun i sin takketale børne- og ungdomsbogsfiguren Kalle Kæk for flg. ræsonnement: "Livet går stadig videre, man skal ikke lade sig kysse. Man skal begynde forfra og forfra og forfra." Det er på mange måder den livs- og arbejdsfilosofi, Ingerlise Koefoed igennem sin lange indsats for børnekulturen og for folke- og forskningsbibliotekerne selv har levet efter.

Ikke mindst da det i 80'erne var op ad bakke, og hun som formand for Folketingets kulturudvalg skulle dæmme op for de værste kulturpolitiske vildskud og nedskæringer på biblioteksområdet.

Det gjorde hun på grund af en solid faglig ballast fra arbejdet som skiftevis børnebibliotekar, ungdoms- og kontakbibliotekar og kunstbibliotekar i Lyngby-Taarbæk i det meste af 60'erne. Hun var desuden fra 1968 til 76 ansat som bibliotekskonsulent og redaktionssekretær i DB. Her spillede hun tæt sammen med DB's formand Lysholt Hansen når det gjaldt om at styrke folkebibliotekernes videre udvikling, men var også kvinde for at give ham kvalificeret modspil, når der var brug for det.

Ungdomskultur og et bredere kulturbegreb blomstrer op omkring 1970 og *Betænkning 517* fra 1969, der bestræber sig på at se det kulturelle i en større samfundsmæssig sammenhæng, fører til livlige diskussioner i bibliotekskredse.

Maleren Leif Larsen skriver i *Bogens Verden* i 1971: "Kultur er noget man skal gå stille med i vore dage. Det er et begreb der sætter sindene i op-rør. Polarisering mellem samfundsgrupper og generationer er ved at være virkelighed." Alle praktiske og økonomiske hindringer for politisk og kunstnerisk ytringsfrihed bør dog reduceres og han finder, at bibliotekerne fører an i dette vigtige formidlingsarbejde.

1971 deltager DB's Ingerlise Koefoed i Copenhagen Trade Fair 1971 i Bella Centret med et børnebibliotek – ud fra det synspunkt, at man skulle gøre propaganda for bibliotekerne overalt, hvor man kan komme til det. Børnebibliotekerne forvandler sig i disse år – et af de nye tilbud er

legetøj, selv om ikke alle synes det falder inden for bibliotekernes formål.

Der laves stikprøver af bibliotekernes nye og voksende arrangementsvirksomhed – som ikke omfattes af statistikken. De spænder vidt fra book talks over debataftener, film, koncerter og teater.

1972 reduceres antallet af centralbiblioteker, så der kun bliver ét i hvert af de 14 amter.

Automatisering og rationalisering er sagen. 1973 indgås en biblioteksdata-aftale med det formål at indføre FAUST (Folkebibliotekernes Automationssystem) mellem Bibliotekcentralen, Indbindingscentralen og Kommunedata. I 1977 køres pilotprojekt på Ølstykke Bibliotek. Bøger og lånerkort er påført stregkoder, til identifikation ved udlån og aflevering. De aflæses vha. en lyspen og oplysningerne opsamles i bibliotekets minidatamat, som ajourfører i den centrale datamat.

1976 forbyder et forarget Thisted Byråd, at biblioteket anskaffer den "rå" ungdomsbog *Sabotage* af Bent Haller.

1976 nedsætter kulturminister Niels Matthiasen en Bibliotekskommission, der skal kortlægge folke- og forskningsbibliotekerne, lånesamarbejdet på tværs, fælles serviceinstitutioner og -foranstaltninger og mange andre områder. Betænkningen kommer i 1979.

I forbindelse med Kommissionen rager DBs formand Lysholt Hansen i øvrigt uklar med forskningsbibliotekerne og deres medarbejdere, så de udmelder sig af DB og danner deres egen forening: Danmarks Forskningsbiblioteksforening.

Karl Johan Mortensen, borgmester i Vejle, bliver i 1978 ny DB-formand efter Lysholt Hansen.

1979 er Danmark igen vært for den årlige IFLA-konference.

FRA DB'S TALERSTOL

"Folkebibliotekernes folkelighed garanteres af de folkevalgte. Thisted-sag eller ikke: Vi må holde fast ved den nuværende ordning med de folkevalgte som øverste garanter for alsidigheden, kvaliteten og aktualiteten. Bibliotekerne er – med en omskrivning af Clemenceaus ord – for vigtige til, at de kan overlades til bibliotekarerne."

"Tilbage bliver imidlertid, at det er fagfolkene, der skal foretage det konkrete bogvalg, arrangere udstillinger m.v. og i øvrigt tage sig af bibliotekernes daglige drift".

Erling Olsen, MF og politisk ordfører for Socialdemokratiet, i et foredrag på en DB-konference om det politiske bibliotek i 1978.

Børn og biblioteker

DB sætter i 1970'erne for alvor fokus på børne- og ungdomsbiblioteker – ligesom samfundet i øvrigt gjorde på børne- og ungdomskulturen.

1981-1990

En lovrevision i 1983 betyder, at det hidtidige statstilskud til folkebibliotekerne afløses af et generelt bloktilskud til kommunerne fra 1984. Revisionen indebærer også en ny opgave: formidling af offentlig information.

I 1986 afløser Bent Sørensen, borgmester i Hundested, Karl Johan Mortensen som formand for DB.

Fax-service opleves fra midten af 1980'erne som et gevaldigt teknologisk tigerspring. Nu bliver det muligt at kommunikere skrevne informationer hurtigt og enkelt med omverdenen, herunder formidle artikler o.l.

Den moderne informationsteknologi er bibliotekernes store chance, fastslår forh. justits- og boligminister Erling Olsen (A), en me-

get brugt foredragsholder i bibliotekssammenhænge.

Åbne datastuer – hvor man kan lære at anvende computere er meget moderne. Bibliotekerne skal med værkstedsaktiviteter også støtte nye iværksættere.

Erhvervsservice skaber stor debat – er det noget bibliotekerne skal? 1988 kan man etablere Erhvervsservice med støtte fra Bibliotekstilsynets særlige forsøgsmidler. 1989 bliver det gennem en lovændring også muligt at tage betaling for servicen, som bygger på positive erfaringer fra Herning Centralbibliotek der starter tilbudet nogle år tidligere.

1990 går den med DB tæt forbundne Bibliotekscentralen konkurs. I BC's afløser, Dansk BiblioteksCenter (DBC), bliver DB uden indflydelse.

FRA DB'S TALERSTOL

“I Danmarks Biblioteksforening mødes biblioteksinteresserede og engagerede politikere som arbejder for bibliotekssagen – og som samarbejder med biblioteksmedarbejderne i de forskellige grupper. Jeg er overbevist om, at andre fagområder misunder dem denne situation – ikke mindst i disse tider, hvor hele den offentlige sektor presses hårdt, besparelsmæssigt og aktivitetsdæmpende.

Det er os som kulturpolitikere, der må være vore borgeres garant for at ville sikre en kulturpolitik i kommunerne, bevare et uvurderligt samfundsgode, også i relation til vort uddannelsesmønster.”

Judithe Boock, viceborgmester og kulturudvalgsformand i Silkeborg, i sin formandsberetning på generalforsamlingen i DB's Gruppe A 1983

Efter forslag fra den radikale kulturminister Ole Vig Jensen bliver der i 1989 lovmæssig adgang for kommunerne til at indføre brugerbetaling i forbindelse med særlige tjenesteydelser og biblioteksudlån af musik og videogrammer.

Tegning: Poul Holck

Fra persongalleriet

Stort engagement i Amtsbiblioteksforeningerne

Skal man vente på pengene sker der aldrig noget fremskridt

Lise Thomsen (1949-), pædagog, er tidligere medlem af Lemvig Kommunes økonomiudvalg og af børne- og kulturudvalget. Det sidste fra 1978-2002, hvor hun valgte at slutte som kommunalpolitiker.

Lise Thomsen var dybt optaget af det folkelige forenings- og kulturliv og af bibliotekerne, og var formand for Ringkøbing Amts Biblioteksforening (RAB) i 12 år fra 1990-2002.

Takket være især hendes indsats kan man i amtet prale af at være den første (eneste) af amtssbiblioteksforeningerne, der har fået alle amtets kommuner som medlem af foreningen. Det lykkedes i 2000, da Holmsland meldte sig ind.

Om nye opgaver, indførelse af den ny teknik og internettet har hun bl.a. sagt “Skal man vente til pengene er til stede før man sætter noget nyt i gang, sker der aldrig noget fremskridt.”

Biblioteket er forudsætning for den demokratiske proces

Peder Ellegaard Larsen (1939-), forh. kommandørkaptajn, medlem af Albertslunds Kommunes økonomiudvalg og kulturudvalg, kommunalbestyrelse og formand for Kulturudvalget siden 1975, er kendt for sit mangeårige og stadig biblioteksengagement. Og for (næsten) altid at rejse sig op og sige, at borgerne får de biblioteker, de vil have – via deres kryds på stemmeseddelen og så i øvrigt oplyse, at hjemkommunen Albertslund ligger i spidsen i Danmark mht. biblioteksudgifter per indbygger – med over 800 kroner (2004) om året til driften af biblioteket.

Ellegaard Larsen ser biblioteket som en lokal forudsætning for en demokratisk proces baseret på fri og lige adgang til information: “Godt at DB gennem sit internationale arbejde fortsat informerer om, hvordan man kan etablere et velfungerende biblioteksvæsen og om hvordan man i Danmark med succes tilrettelægger samarbejdet mellem bibliotekarere og politikere”.

1991-2005

1991 overtager Søren Møller, kurrådmand i Odense, formandsposten i DB efter Bent Sørensen.

1994 afløser Mogens Damm, kulturudvalgsformand i Frederikshavn, Søren Møller som formand for DB.

1995 tilslutter DB sig Bibliotekslederforeningens "Håndslag til IT-samfundet". Og vejen herfra bliver for alvor karakteriseret af Internettet og de nye informationsteknologiske muligheder som hjælpemidler for både brugere og medarbejdere i form af multimedier (CD-rommer mv) og helt nye digitale og internetbaserede web services – med Netbiblioteker som Biblioteksvagten.dk, Litteratursiden.dk og Dotbot.dk.

DB får i 1997 sin egen hjemmeside: www.dbf.dk.

Et udvalg om Bibliotekerne i Informationssamfundet (UBIS) nedsættes af kulturminister Jytte Hilten i 1995. Udvalgets betænkning foreligger i 1997.

Samme år afholder IFLA for tredje gang sin årlige konference i København. Det ugelange møde tiltrækker 3.000 delegerater og samtidig afvikles en stor åben publikumsudstilling i Rundetårn – Bibliotek 2000 – om de nye servicemuligheder. Der kommer godt 14.000 besøgende.

I maj 2000 vedtager Folketinget *Lov om biblioteksvirksomhed*.

Den introducerer det udvidede biblioteksbegreb, hvor materialer og internet-ressourcer sidestilles. Og den indebærer etablering af bibliotek.dk, en helt ny biblioteksservice som igen bringer Danmark frem i forreste led af den internationale biblioteksudvikling. Her kan man søge, finde og reservere bøger og andre materialer i alle landets biblioteker – for derefter at hente dem på sit lokale bibliotek.

I 2002 afløser Finn Vester, kulturudvalgsmedlem og formand for Teknik & Miljø i Frederikssund, Mogens Damm i DB's formandsstol.

I 2002 starter DB sin Aviserne Skriver-service med en ugentlig udsendelse af resuméer fra avisartikler.

Indbindingscentralen, som på bestyrelsesplan har været domineret af repræsentanter for DB, overtages i 2003 af Dansk BiblioteksCenter og indpasses i DBC mediers virksomhed.

Regeringens forslag om en opgave- og strukturreform i 2004 og den afledte forestående kommunalreform ændrer totalt ved Danmarksbilledet – 270 kommuner bliver til 98, og de 14 amter til 5 regioner fra den 1.1.2007. Omlægningerne medfører store ændringer for bibliotekerne, men DB ser det som en unik chance til lokalt at komme i gang med fremtidens, det 21. århundredes helhedsbibliotek. Det kombinerer og formidler for alvor de nye medier, internettjenesterne, med de trykte materialer, og det betyder total ny-

udvikling af det fysiske biblioteksrum, der skal virke i sammenhæng med det virtuelle bibliotek.

Partnerskab er sagen. DB opfordrer til ABM-samarbejde lokalt og igangsætter i 2004 Projekt Kombibiblioteker med støtte fra Udviklingspuljen for folke- og skolebiblioteker, sammen med Bibliotekarforbundet, Kommunernes Skolebiblioteksforening og Danmarks Skolebibliotekarere.

DB nedsætter 2004 – i forlængelse af debatten om lovevalueringen og lovens implementering – KMSUdvalget, der skal se på, hvordan kvaliteten kan sikres i biblioteksbetjeningen.

Udvalgets anbefalinger fører på DB's årsmøde 2005 til to beslutninger: DB skal arbejde politisk for en overordnet dansk strategi for videnssamfundet, herunder på at få bibliotekernes opgaver inkluderet. DB foreslår Biblioteksskolen et udviklingsprojekt om Målepunkter for kvalitet.

2005 indføres der efter forslag fra kulturminister Brian Mikkelsen karenstid for udlån af nye musik-cd'ere. Det mener DB er i modstrid med den ligestilling af medierne, som *Lov om Biblioteksvirksomhed* lægger op til, og som et minimum foreslår DB, dog uden effekt, at der i første omgang kun bliver tale om et forsøg efterfulgt af en undersøgelse af karenstidens effekt på det kommercielle salg af musik.

Fremtidens bibliotek i Næstved

I oktober 2004 åbner Danmarks første rigtige svar på fremtidens bibliotek i Næstved.

Det ydre er ikke det allermost spændende; der er tale om en 1. og 2. etage af et indkøbscenter med en Kvikly, men biblioteksindretningen

Bøgerne - og alt det andet - skal stadig ud!

FRA DB'S TALERSTOL

“Inden for nogle få år kan biblioteket, bortset fra nogle få typer af bøger, give adgang til al nødvendig information digitalt. Opslagsværker, ordbøger, faglitteratur, artikler, musik, film og multimedier kan reserveres døgnet rundt hjemmefra eller fra et andet sted.

Udvidet digital adgang er et must, men det er ikke nok. Brugere holder sig nemlig ikke væk, tværtimod. I må sige farvel til det 20. århundredes kendte bibliotek og til det gamle systems værdier. Bibliotekerne står over for store omstillingskrav”.

Jens Thorhauge, direktør for Biblioteksstyrelsen (BS), Danmarks Biblioteker nr. 5, 2004 fra konferencen: Transformationer om det fysiske bibliotek. JT kom til BS fra en stilling som direktør for Danmarks Biblioteksforening (1995-1997).

bygger på de nye internationale ideer: rigtig god plads til brugere, en stram materialeopstilling og selvbetjening. Servicemæssigt tilbydes gode lounge faciliteter, plads for fordybelse, rum til internetundervisning, diverse medie-

former og internetadgang. Selvfølgelig baserer sig på tværgående personaleteams og et stort åbent fælleskontor til medarbejdere.

Den nye nationale kørselsordning startede 1. januar 2004 og har stor succes. Den understøtter lånesamarbejdet af fysiske materialer mellem alle biblioteker i Danmark. Den landsdækkende transportordning sikrer hurtig og sikker distribution af biblioteks-materialer og sammenkæder regionale og lokale ordninger. Alle

folkebiblioteker er via tilskud fra centralbiblioteksbevillingen med i ordningen. Desuden deltager alle større statslige biblioteker omfattet af *Lov om biblioteksvirksomhed* og så.

Andre biblioteker tilbydes at deltage mod egen betaling.

Foto: Roskilde Centralbiblioteks sorteringsbil gøres klar til afgang

Fra persongalleriet

Den lokale forankring og den store, vide verden

Da Mogens Damm (1948-) i 1994 overtog formandsstolen i DB efter kulturrådmand Søren Møller, Odense, havde han i seks år skiftet mellem at være formand eller næstformand i kulturudvalget i Frederikshavn.

Den solide forankring i kommunernes virkelighed og opbakningen fra dem, var for Mogens Damm altafgørende for DB's gennemslagskraft. Som noget af det første lagde han vægt på, at flere års vigende medlemstilbagegang for DB vendtes til fremgang, og at det på det tidspunkt kølige forhold til KL forbedredes. Begge ting lykkedes.

Hvor han startede sin formandsperiode med blik på de mange detaljer i DB's arbejde, herunder strukturændringer, koncentrerede han sig stadig mere om de store linjer, og stædigt og med imponerende energi arbejdede han på at placere DB som en uomgængelig part eller partner, når spørgsmål af betydning for bibliotekerne var til debat og forhandling på nationalt plan. I særdeleshed omkring udformningen af den nye *Lov om biblioteksvirksomhed*

(2000) gjorde han som DB's formand sin indflydelse stærkt gældende.

Denne aktivt udadrettede linje kom også DB's internationale biblioteksengagement til gode. Som næstformand for den europæiske biblioteksorganisation EBLIDA var han bl.a. med til at bekæmpe forslag til udlånsdirektiver og ophavsretslige bestemmelser på EU-plan, som ville have været ødelæggende for de offentlige bibliotekers virksomhed f.eks. med hensyn til de nye digitale muligheder.

Også i IFLA, den internationale Biblioteksforning, var Mogens Damm en aktiv medspiller, som både i forbindelse med oprettelsen af IFLA-komiteen for Free Access to Information and Freedom of Expression (FAIFE) i 1997 og ved andre lejligheder skrev og talte med store bogstaver – altid på formfuldendt engelsk – om bibliotekernes demokratifremmende rolle og om nødvendigheden af, at borgerne frit kan bruge og færdes på deres biblioteker uden at blive gjort til genstand for overvågning.

Barndomsdrømmen gik i opfyldelse

Winnie Vitzansky, Danmarks Biblioteksforenings direktør siden 1997, fyldte 60 år dagen før DB's 100 års jubilæum. Hun fortæller om sine forventninger til DB's fremtid og sit professionelle liv

Alle er velkomne!

Fredag den 20. januar fejrer foreningen

Winnie Vitzansky

ved en åben reception.

Danmarks Biblioteksskole lægger

rammer til på Birketinget

Alle er velkomne kl. 14-16!

Blå Bog

Winnie Vitzansky, født 24. nov. 1945
Direktør for Danmarks Biblioteksforening siden 1997.

- Bibliotekar 1971, ansat som sådan ved Københavns Kommunes Biblioteker 1971-74
- Institute of Finance Management, Dar-es-Salaam, Tanzania 1974-76.
- Danmarks Blindbibliotek (DBB) 1976, siden udlånsleder 1977 og souschef 1982, direktør 1988-97.

Medlem bl.a. af: Biblioteksrådet (Biblioteksstyrelsen), KLs Bibliotekskontaktudvalg, Dansk Folkeoplysnings Repræsentantskab og Internationale Udvalg, IFLAs (den internationale biblioteksorganisation) bestyrelse for biblioteksforeninger.

Af Hellen Niegaard

Hvor ligger de næste års største udfordringer for DB og for dig som direktør?

Den helt store udfordring for DB er at fastholde og udvikle kommunalpolitikernes engagement i folkebibliotekerne, og at styrke de professionelle engagement og forståelse for behovet for DB – som katalysator for samarbejdet mellem politikere og fagfolk.

For at kunne løse den opgave er det helt afgørende, at DB kommer godt igennem alle de strukturændringer, som Strukturreformen nødvendiggør. Derfor lægger vi i øjeblikket mange kræfter i at omstille foreningen, så vi kommer gennem reformen toptunet til at klare nye og anderledes udfordringer.

DB fylder 100 år den 25. november i år, hvordan tror du DB ser ud om 10 år?

Jeg håber og tror, at DB fortsat vil være en central aktør, der med sit unikke samspil mellem politikere og fagfolk sikrer, at Danmarks borgere får et kvalificeret informations- og kulturtilbud – også ude i landets udkantsområder.

For at det skal lykkes, er det allervigtigste, at både biblioteker og politikere fortsat vil være i stand til at se ud over deres egne mere snævre interesser og vil stå sammen om – og betale for at være med i – en national forening, der kan arbejde for borgerne og deres bibliotekstilbud.

DB peger på lokale alliancer som nøglen til et fortsat stærkt folkebibliotek efter kommunalreformen. Hvilke alliancer er nødvendige for DB selv?

DB har behov for mange og alsidige alliancer. Derfor prioriterer vi vores net-

værksamarbejde meget højt. Det spænder vidt fra folketingspolitikere til KL, og fra folkeoplysnings- og kulturorganisationer til Biblioteksstyrelsen, Danmarks Biblioteksskole og de øvrige biblioteksorganisationer til de relevante ministerier. Og så er der jo – ikke at forglemme – vores egne medlemmer, der er vores aller vigtigste alliance!

DB og du selv har et markant internationalt engagement. Hvorfor er det vigtigt?

Det er banalt at sige det, men ikke desto mindre er det sandt: De danske bibliotekers udvikling er helt afhængig af udviklingen i verden rundt om os. Sådan har det altid været – vi fik jo oprindeligt de danske folkebiblioteker efter inspiration fra de amerikanske "free public libraries", men det bliver mere og mere nødvendigt at vide, hvad der sker i verden omkring os, fordi videnssamfundet er globalt!

Vi kan til stadighed lære meget af vores kolleger rundt om i verden. Og vi kan og skal samarbejde med dem om lobbyarbejde med betydning for bibliotekerne, hvad enten det drejer sig om EU lovgivning eller andre internationale aftaler.

Mange lande har én biblioteksforening for alle typer af biblioteker, er tiden ikke snart moden til en fælles forening her i Danmark?

Se, det var et godt spørgsmål! I næsten alle andre tilfælde ville jeg være en stærk fortaler for større fællesskaber og stordriftsfordele, men når det kommer til lige præcis det danske biblioteksforeningsliv, så bliver jeg mere usikker.

Foto: Birgitte Rødkær og Nils Lund Pedersen

For selvom der uden tvivl vil være en masse fordele ved at samle kræfterne, så har vi en historie, hvor vi har været sammen indtil for 35 hhv. 25 år siden; så det vil gøre det svært at lægge foreningerne sammen. Faktisk fungerer samarbejdet mellem foreningerne i Biblioteksparaplyen også så godt, at der ikke sker de store ulykker ved at have flere foreninger. Men på sigt – når nye generationer, der ikke er belastet af historien – tager over, var det måske ikke så tosset at starte forfra i fællesskab.

Hvorfor blev du egentlig bibliotekar?

Som barn kom jeg flittigt på det lille bibliotek i Nibe. Det var dengang den lokale postassistent, der sørgede for, at unge som gamle et par aftener om ugen fik en chance for at låne bøger. Jeg syntes, at det måtte være det dejligste job i verden: tænk at kunne komme først til alle de nye bøger og samtidig gøre så mange mennesker glade!

Du har prøvet både offentlig ansættelse og privat. Hvilke arbejdsmæssige forskelle oplevede du, da du i 1997 gik fra jobbet som direktør for Danmarks BlindeBibliotek til DB, en interesseorganisation?

Jamen, der er slet ingen sammenligning. I en politisk ledet organisation som DB skal direktøren på en helt anden måde end

en statslig institutionschef lirke og minge- lere og prøve at gebærde sig mellem rigtig mange interesser – og det selvom blindebiblioteket er en af de statsinstitutioner, der skal håndtere mange interesser i samarbejdet med handicaporganisationer og andre brugere.

Men arbejdet i DB er meget, meget spændende. Det er inspirerende at arbejde sammen med både politikere og fagfolk, og jeg kan rigtig godt lide at arbejde i en landsdækkende forening. Havde jeg ikke vidst det, da jeg kom, så ved jeg i hvert fald nu, at der er kæmpe forskelle mellem Øst- og Vestdanmark, mellem byer og land, og det forhold gør arbejdet afvekslende og ind imellem ganske uforsigeligt!

Når det er sagt, så har jeg været meget taknemmelig for, at jeg kom til DB med solid ledererfaring i bagagen. Den har været meget nyttig.

Af de rigtig mange biblioteksprojekter og -opgaver, du har været involveret i gennem årene, hvad betragter du så med størst glæde?

Det er svært at vælge, for jeg har været så privilegeret, at der har været rigtig mange spændende og gode oplevelser. Et af de vigtigste projekter var arbejdet i slutningen af 80'erne sammen med Biblioteksstyrelsen, Kulturministeriet og Dansk Blindesamfund, der skabte Danmarks

Blindebiblioteks overbygningsfunktion for folkebibliotekernes lydbogsudlån, og dermed gav DBB status som nationalt overbygningsbibliotek.

I DB vil jeg helt klart fremhæve arbejdet med den nye bibliotekslov omkring 2000 og opfølgningen, herunder DB's bloktilskudsundersøgelser, det var lærerigt – på alle måder. Lige nu er vi så i gang med en tredje meget udfordrende opgave: at bidrage til at få de danske folkebiblioteker godt gennem struktur- og kommunalreformen til glæde for borgerne og Danmark som et demokrati, hvor alle har adgang til viden og kulturoplevelser lokalt. Det gør vi bl.a. med en landsdækkende annoncekampagne for folkebiblioteket. Den starter i slutningen af januar og kører som fire tidsmæssige punkt- nedslag over syv uger, og den følges af en fin lille publikation til alle nyvalgte kommunalpolitikere "Myter & Facts".